

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุทยานแห่งชาติหาดวนกร ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เดิมเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าวังด้วนและป่าห้วยยาง เคยเป็นที่ตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ของกรมป่าไม้ เช่น สวนป่าห้วยทราย สวนป่าห้วยยาง สวนรุกขชาติห้วยยาง สถานีวนกรรมห้วยยาง และได้รับการประกาศจัดตั้งให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ.2535 มีพื้นที่ 38 ตารางกิโลเมตร (23,750 ไร่) โดยแบ่งเป็นพื้นที่บนบก 22.64 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่อ่าวไทยซึ่งครอบคลุมบริเวณเกาะจานและเกาะอินทรีย์ 15.36 ตารางกิโลเมตร

ลักษณะพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติหาดวนกร เป็นที่ราบชายฝั่งทะเล บางพื้นที่มีความชันเล็กน้อย ทอดตัวยาวตามแนวเหนือใต้ อยู่ระหว่างถนนเพชรเกษมและอ่าวไทย ป่าไม้ในบริเวณนี้มีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณโปร่ง ซึ่งเป็นป่าปลูกผสมผสานกับป่าธรรมชาติที่พื้นตัว สัตว์ป่าที่พบในพื้นที่เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็ก สัตว์เลื้อยคลาน นกต่างๆ ทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ ผีเสื้อ และสัตว์น้ำ โดยบริเวณอุทยานแห่งชาติหาดวนกร เป็นเพียงบริเวณเดียวของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่พบหอยแมลงภูตามธรรมชาติ จุดเด่นของอุทยานแห่งชาติหาดวนกรได้แก่ หาดทรายที่ยาวประมาณ 7 กิโลเมตร และบรรยากาศที่เงียบสงบเหมาะแก่การพักผ่อน

เนื่องจากอุทยานแห่งชาติหาดวนกรมีสภาพชายหาดที่สวยงาม เข้าถึงได้สะดวก และมีความปลอดภัยสูง ประกอบกับพื้นที่ใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจซึ่งอยู่ในเส้นทางเดียวกัน เช่น อุทยานวิทยาศาสตร์ ณ หัวกอก, อ่าวมะนาว, อุทยานแห่งชาติน้ำตกห้วยยาง, หาดบ้านกรูด ซึ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งกันและกัน จึงมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้พื้นที่เพิ่มขึ้นทุกปี อัตราเฉลี่ยการเพิ่มของนักท่องเที่ยวในช่วง 5 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2542 (มีนักท่องเที่ยวจำนวน 26,480 คน) และ พ.ศ. 2546 (จำนวน 31,278 คน) ประมาณร้อยละ 1.6 นอกจากนั้นนโยบายของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องยังสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงมีการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้สามารถรองรับและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นด้วย เช่น บ้านพักนักท่องเที่ยว ร้านค้าสวัสดิการ พื้นที่กางเต็นท์ การปรับภูมิทัศน์ เป็นต้น

การพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวนี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่บางส่วนซึ่งรวมทั้งพื้นที่ธรรมชาติ แต่เนื่องจากในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติหาดวนกรยังไม่มีแผนการใช้ที่ดิน (Land-use Plan) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ จึงมีแนวโน้มว่าอาจเกิดการพัฒนาพื้นที่อย่างไร้ทิศทาง

ทาง และสามารถส่งผลกระทบต่อในด้านลบแก่พื้นที่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง อุทยานแห่งชาติ ตามประกาศท้ายพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 คือ “เพื่อคุ้มครอง รักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น พันธุ์ไม้และของป่า สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ ป่าและภูเขาให้ คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่ออำนวยความสะดวกทั้งทางตรง และทางอ้อมแก่รัฐและประชาชนสืบไป” ดังนั้นการศึกษานี้จึงต้องการเสนอแผนการพัฒนาและฟื้นฟู อุทยานแห่งชาติหาดวนกร เพื่อกำหนดแนวทางการใช้พื้นที่ให้สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติและ ความต้องการด้านการการใช้งานได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาด้านการใช้ที่ดินในปัจจุบัน ของอุทยานแห่งชาติหาดวนกร
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการวางแผนการพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่ธรรมชาติและชายฝั่งทะเล โดยคำนึงถึงสภาพธรรมชาติเป็นหลัก
3. เพื่อศึกษาเกณฑ์ในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน และจัดทำแนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่ ในอุทยานแห่งชาติหาดวนกร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านพื้นที่ พื้นที่ศึกษาได้แก่พื้นที่บริเวณบนบกของอุทยานแห่งชาติหาดวนกร ประกอบด้วยพื้นที่ป่า และพื้นที่ชายฝั่งทะเล รวม 22.64 ตารางกิโลเมตร โดยศึกษาพื้นที่ตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2547 - กุมภาพันธ์ พ.ศ.2548
2. ด้านเนื้อหา ศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการใช้ที่ดิน ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ ความ ต้องการของผู้ใช้ ลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนโดยรอบ การท่องเที่ยว เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ สามารถนำไปพิจารณาใช้ประกอบการจัดทำแผนการใช้ ที่ดิน หรือแผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติหาดวนกรได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านกายภาพของพื้นที่ จาก เอกสารทุติยภูมิต่างๆ เช่น เอกสารทางราชการ งานวิจัย แล้วสำรวจภาคสนามเพื่อตรวจสอบข้อมูล และเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาทั้งในเขตอุทยานแห่งชาติหาดวนกรและพื้นที่ใกล้เคียง

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติหาดวนกรในแง่มุมต่าง ๆ จากเอกสารทุติยภูมิ เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ ดังต่อไปนี้

- ข้อมูลแผนที่ ได้แก่ ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ.2510 และ พ.ศ.2540, แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ มาตราส่วน 1 : 50,000 (กรมแผนที่ทหาร), แผนที่น้ำบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล), แผนที่แสดงข้อมูลกลุ่มชุดดิน (กรมพัฒนาที่ดิน), แผนที่ธรณีวิทยาของประเทศไทย (กรมทรัพยากรธรณี) และเนื่องจากไม่มีแผนที่ภูมิสารสนเทศ (GIS) จึงอาจทำให้ไม่ได้รายละเอียดของข้อมูลมากเท่าที่ควร
- เอกสารข้อมูลของหน่วยงานราชการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติหาดวนกรและบริเวณใกล้เคียง เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม จำนวนประชากรของชุมชนโดยรอบ, ข้อมูลนักท่องเที่ยวของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และอุทยานแห่งชาติหาดวนกร, ลักษณะทางธรณีวิทยา, หน่วยที่ดิน, ทรัพยากรน้ำและน้ำบาดาล, ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า, ข้อมูลสภาพอากาศ, ข้อมูลด้านระบบสาธารณสุข, การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น
- เอกสารวิจัย และรายงานอื่นๆ ได้แก่ รายงานความก้าวหน้าโครงการจัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติหาดวนกร (บริษัท โมดัส คอนซัลแทน จำกัด, 2545), วิทยานิพนธ์การทดสอบความสัมฤทธิ์ผลของการใช้คู่มือสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติหาดวนกร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (นายสุกิจ รัตนวิบูลย์, 2546), โครงการสำรวจข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหาดวนกร (จรรยา อินทร์จันทร์ และคณะ, 2542) เป็นต้น

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

- เก็บข้อมูลด้านกายภาพของพื้นที่ ทั้งในเขตอุทยานแห่งชาติหาดวนกรและพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งพื้นที่ที่สามารถส่งผลกระทบต่ออุทยานแห่งชาติหาดวนกรได้ เช่น บริเวณต้นน้ำ พื้นที่โดยรอบ ด้วยการเดินเท้า รถจักรยาน และรถยนต์ เพื่อเก็บข้อมูลสภาพพื้นที่ในปัจจุบันและปัญหาที่เกิดขึ้น อาทิเช่น การใช้ที่ดิน สภาพพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงของสภาพธรรมชาติในพื้นที่ ฯลฯ โดยเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ อุปกรณ์สำหรับจดบันทึก แผนที่เพื่อบันทึกข้อมูล กล้องถ่ายรูป เครื่อง GPS เพื่อเก็บข้อมูลตำแหน่งและระยะต่างๆ ในพื้นที่โดยสังเขป เนื่องจากมีความคล่องตัวในการเก็บข้อมูล

- เก็บข้อมูลด้านการใช้พื้นที่ บริเวณอุทยานแห่งชาติหาดวนกรในปัจจุบัน ในช่วงเวลาการใช้งานที่แตกต่างกัน โดยการสุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ แล้วบันทึกข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์, การสังเกตพฤติกรรมของผู้ใช้พื้นที่แล้วจัดบันทึกลงในแบบสังเกตพฤติกรรมและแผนที่ ร่วมกับการถ่ายภาพ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- แนวทางการวางแผนการใช้ที่ดิน
- ชายฝั่งทะเล และการจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเล
- ระบบนิเวศ และทรัพยากรป่าไม้
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์และการประเมินผลข้อมูล

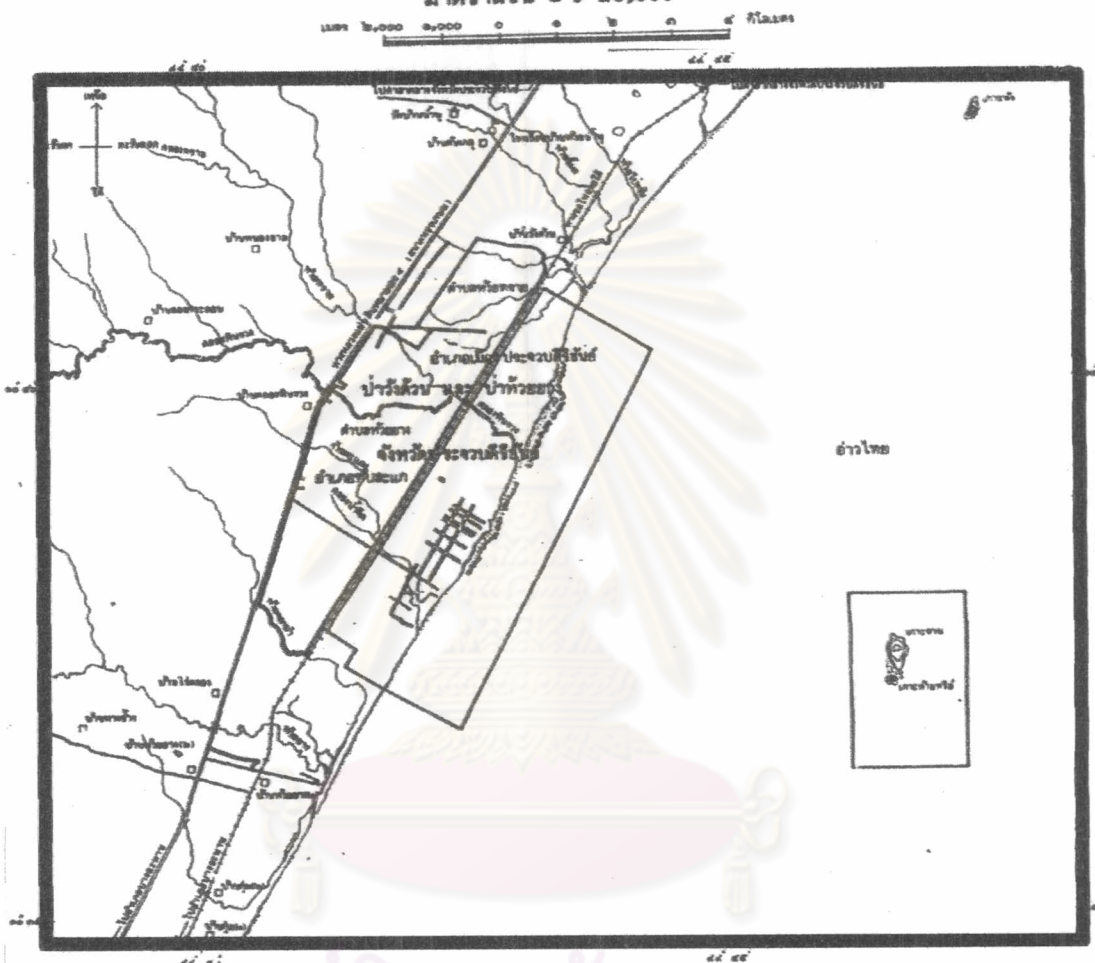
1. วิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ทั้งทางด้านกายภาพตามธรรมชาติ และปัจจัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ที่มีผลต่อการวางแผนการใช้ที่ดิน
2. วิเคราะห์การใช้พื้นที่ของผู้ใช้งาน ทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ และนักท่องเที่ยว ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆ โดยอาศัยข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และการสังเกต

สรุปผลการศึกษา

1. เสนอแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาและฟื้นฟูอุทยานแห่งชาติหาดวนกร
 - เสนอการแบ่งเขตการใช้ที่ดินโดยอาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูล
 - เสนอแนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่ในแต่ละเขตการใช้ที่ดิน เพื่อเป็นไปอย่างสอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติ เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศให้น้อยที่สุด และสามารถตอบสนองความต้องการในการใช้พื้นที่ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านการรองรับการท่องเที่ยว
2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาเพิ่มเติมในอนาคต

กำหนดบริเวณที่ดินป่าวังด้วง ป่าห้วยขวาง และเกาะใกล้เคียง
 ในท้องที่ตำบลห้วยทราย อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ และตำบลห้วยยาง
 อำเภอทับละม่วง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ
 พ.ศ. ๒๕๓๕

เนื้อที่ประมาณ ๓๘ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๒๓,๗๕๐ ไร่
 มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐

- เครื่องหมาย**
- แนวเขตอุทยานแห่งชาติ
 - เขตอำเภอ
 - ทางหลวง ถนน
 - +++++ ทางรถไฟ
 - ~~~~~~ ละพวน
 - ~~~~~~ คลอง หรือ
 - ~~~~~ หาดทราย
 - หมู่บ้าน
 - โรงเรียน
 - วัด

 (นายสุภา งามสุพรรณ) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	 (นายปานดี นามบุญอริ) จ.๒๖
 (นายวิชา สรรพกิจ) อธิบดีกรมป่าไม้	 (นายชนะ เป็ยวิไล) กรม

ภาพที่ 1.1 แผนที่แนบท้ายประกาศ อุทยานแห่งชาติหาดวนกร